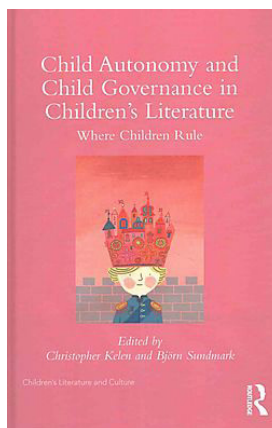

Review/Recension

**CHRISTOPHER KELEN &
BJÖRN SUNDMARK (RED.)
CHILD AUTONOMY AND
CHILD GOVERNANCE IN
CHILDREN'S LITERATURE
Where Children Rule**
New York: Routledge, 2017 (240 s.)

"Barn är ett folk och de bor i ett främmande land", sjöng en gång den svenske visdiktaren Olle Adolphson. Textpartiet både citeras och fungerar som tankefigur i antologin *Child Autonomy and Child Governance in Children's Literature. Where Children Rule*, som undersöker barnets funktion i barnlitteraturen ur ett maktperspektiv. Med avstamp i den franske litteraturprofessorn Paul Hazards idé om "the universal republic of childhood" – barndomen förstådd som ett särskilt rike, en särskild plats, styrd av egna lagar och villkor – närläser antologins författare såväl romaner och serietidningar som teveserier och tavlor för att försöka förstå vad denna plats har för litterär och ideologisk funktion. Kanske kan skönlitterära representationer av barnstyre rentav vara en av få platser där barnstyre som regeringsform över huvud taget kan accepteras av vuxenvärlden, föreslår Christopher Kelen och Björn Sundmark i antologins introduktionskapitel (8). Här skisserar redaktörerna ett dialektiskt förhållande som minner om György Lukács i *Romanens teori* (1916): Det är genom att friheten realiserar litterärt som den kan hållas på armlängds avstånd ifrån verkligheten.

Om Paul Hazards idé om "the universal republic of childhood" hade universaliserande och essentialistiska drag försöker antologiförfattarna alltså använda den som en tankefigur med kritisk potential: Vilka är dessa platser som skrivs fram? Vad är det för barn som befolkar dem? I vilket ljus skildras de platser i barnlitteraturen där barnen själva fungerar som regenter? Ett samfund där barnstyre råder kan beskrivas både som utopi, som av Hazard, eller som

©2018 G. Borsgård. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 3.0 Unported License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/3.0/>), permitting all non-commercial use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

Citation: Barnboken - tidskrift för barnlitteraturforskning/Barnboken - Journal of Children's Literature Research, Vol. 41, 2018 <http://dx.doi.org/10.14811/clr.v41i0.309>

dystopi, som i det välbekanta exemplet *Lord of the Flies* (1954). Hur gestaltningen ser ut säger i slutändan kanske mindre om barn som sådana, och mer om den vuxna författarens människosyn. En gammal sanning om barnlitteratur är ju att den inte skrivs av barn, utan av vuxna, vilket innebär att den mer eller mindre explicit ger uttryck för vuxenvärldens ideal och farhågor. Detta maktförhållande gäller givetvis också för denna antologi, som är skriven av vuxna för vuxna, vilket redaktörerna är snara med att påpeka (14).

I de inledande kapitlen historiseras på ett förtjänstfullt sätt själva barndomen, särskilt träffsäkert i Emer O'Sullivan's bidrag "Discourses of Internationalism in Children's Literature". Om det var under romantiken som barndomen "uppfanns" tycks den ha idealiserats på en och samma gång - O'Sullivan visar hur författare ur ett historiskt perspektiv tillskrivit barn både den ena och den andra (goda) egenskapen, i hopp om ett lyckligare samhälle. Enligt O'Sullivan är det just en romantisk myt som färgat Hazards idé om en barndomens republik, nämligen uppfattningen om barndomen som någonting autentiskt och oskyldigt, näst intill andligt. Enligt ett sådant synsätt reifieras barnet till den Andre i förhållande till den vuxna; barndomen instrumentaliserar för att uppfylla vuxenvärldens önskningar och behov (36).

Antologin fortskrider genom att närmare undersöka en rad litterära platser där barnstyre kan sägas råda. Dessa platser är dels relativt konkreta - som i Björn Sundmarks analyser av robinsonader och skräckhistorier med barn i huvudrollerna i "The Child Robinsonade" och "(Child)Reign of Terror. Dangerous Child Régimes" - dels mer abstrakta, som i You Chengchengs och Chrysogonus Siddha Malilangs bidrag "Playtime in Playworld. How Children Learn to Rule" där de diskuterar leken eller lekstunden som plats. I somliga av bidragen blir den textnära läsningen något av ett hinder; de undersökta texterna återberättas omfattande utan att blicken lyfts och helheten belyses. Det finns en fördel med denna närhet till texten - läsningen blir texttrogen, noggrann - men också en nackdel i den meningen att läsningen riskerar att bli tautologisk; forskaren upprepar det som den skönlitterära texten redan har sagt. Det som kvarstår blir lätt ett andefattigt katalogiserande: I de här tre romanerna är barnregenterna snälla, i de här tre är de dumma...

Som bland andra Zoe Jaques visar i kapitlet "'I've a Crown on my Head!' The Ruling Animal in Children's Fiction", i vilket hon med hjälp av Jacques Derrida och Gilles Deleuze undersöker skönlitterära texter om barn som regerar över djur, kan en tydligare teoretisk förankring ha en mycket produktiv effekt. Jaques ägnar sig åt läsningar

av Lewis Carrolls *Through the Looking-Glass, and What Alice Found There* (1871) och Maurice Sendaks *Where the Wild Things Are* (1963) och synliggör obehaget och ambivalensen som är förenad med de båda protagonisternas kröningar till regenter. Medan Carrolls Alice är "too human" för fantasivärlden är Sendaks Max i sin tur "too wild" för den verkliga (163). Med deleuzianska termer genomgår Max ett "djurblivande" som i en mening påbörjats redan innan han seglar till vildingarnas land; som Jaques noterar introduceras Max klädd i vargkostym.

Ett annat bidrag som sticker ut är Karin Nykvists "In the Kingdom of Cancer. Dying Children Living Their Own Lives in the Contemporary YA Novel". Med utgångspunkt i Susan Sontags *Illness as Metaphor* (1978) undersöker Nykvist barncancer som en skönlitterär plats och kronotop. För Nykvist blir sjukdomen ett tillstånd där barnet, om än kroppsligen försvagat, får en styrande effekt på sin omgivning i kraft av samma försvagning. Cancer skapar således och paradoxalt nog en både kraftlös och inflytelserik situation för den drabbade. Det är intressant att Nykvist tar sig an relativt nyutgivna ungdomsböcker eftersom en av antologins centrala idéer – att vuxna författare skriver fram barn som projektionsyta för egna förhoppningar och rädslor – därigenom får en samtida belysning. Nykvist finner en tidstypisk individualism i romanernas ideologi: livet handlar om *din* kropp, *dina* sinnen, *dina* erfarenheter. Den av sjukdomen utmätta tiden kan, eller till och med bör, användas till att maximera det som är kvar, vara *mindful*, skriva *bucket lists* (130).

Nykvists kapitel oaktat kan jag önska att fler av antologibidragen riktat samma kritiska blick mot dessa samtidsideologier som de riktar mot romantiken, viktorianismen och det kristna arvet. I de texter Nykvist undersöker ställer cancer visserligen saker och ting på sin spets för de sjuka romanfigurerna, men interPELLERAS inte också dagens unga friska med samma njutningsimperativ, för att tala med Slavoj Žižek? En utökad diagnostisering av vår egen tid, snarare än av John Lockes och Paul Hazards, hade kanske kunnat sätta fingret på fler av den samtida västerländska liberalismens implicita medborgarideal.

Beklagligt nog är det som om flera av antologins bidrag, också Nykvists, i slutändan liar sig med de ideologier som står under kritik. Barncancerpatienterna i de skönlitterära verk Nykvist undersöker sägs finnas där för att "[...] remind us that our lives are short, glorious, and full of wonder and marvel – and that our lives, in this moment in time, are radically our own to live" (132). Det är visserligen svårt att veta om sådana partier främst är ett uttryck för ett

outtalat genrekrav (en artikels tvång att "sluta lyckligt"), men denna typ av mjuka landningar är ett genomgående mönster i antologin, som stundtals ger den ett obefogat soligt intryck. Emellanåt tycks det mig som om artikelförfattarna värjer sig för att syna samtiden lika skoningslöst som de synar det förflutna. Denna invändning till trots finns det många idéer och uppslag till vidare tänkande att hämta ur *Child Autonomy and Child Governance in Children's Literature. Where Children Rule*. Att barnstyre alltid är tentativt och villkorat – inte minst och kanske oundvikligen när det framträder i skönlitterär form – lyckas antologin på ett övertygande sätt illustrera.

*Gustav Borsgård
Doktorand i litteraturvetenskap
Umeå universitet*